

Тематичний напрям: 1. Сучасна грошово-кредитна політика та питання стабілізації економіки країни.

УДК 336.7

Грубляк О.М.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

ЦИФРОВА ВАЛЮТА ЦЕНТРОБАНКІВ (CBDC)

CBDC (Central Bank Digital Currency), цифрова валюта центрального банку – це електронне зобов'язання монетарного регулятора, номіноване у національній рахунковій одиниці та служить засобом платежу, обігу та збереження вартості.

Цифрові валюти центральних банків є однією з найважливіших тенденцій, яка визначить майбутнє грошей у найближче десятиліття. Згідно звіту Банку міжнародних розрахунків, станом на початок 2023 року 114 країн, які виробляють понад 95 відсотків світового ВВП, розпочали роботу щодо можливостей впровадження CBDC [1]. Основним передумовами прискорення випуску CBDC є: через пандемію коронавірусу прискорюється робота зі створення цифрових валют у різних країнах; значна частка платежів та переказів відбувається у безготівковій формі.

На відміну від діючої системи організації грошового обігу використання CBDC має такі переваги:

1. CBDC одночасно підвищать конкуренцію та стабільність фінансової сфери на тлі того, як банки витискають технологічні компанії та приватні криптовалюти.

2. CBDC підвищать фінансову інклюзивність, оскільки можуть запропонувати нову платіжну інфраструктуру з меншими витратами на перекази.

3. Цифрові валюти центробанків розширять інструменти монетарної політики. За рахунок гнучкості та прозорості CBDC центробанкам легше контролювати вплив

вкладів та кредитів за негативних ставок. Прозоріші дані платіжних потоків підвищують якість макроекономічної статистики.

4. CBDC також стимулюють використання національної валюти для оплати товарів та послуг, що особливо актуально в країнах з високим рівнем «доларизації» економіки.

5. Оптові CBDC (коли цифрова валюта доступна лише серед банків) дозволять знизити розрахункові ризики, забезпечити цілодобову доступність ліквідності для банків, зменшать витрати транскордонних переказів.

Сьогодні вводяться такі види CBDC.

1. Роздрібні CBDC. Хоч оптові CBDC розглядається як безпечніший для стабільності фінансової системи варіант, для широкого кола користувачів інтерес представляє саме роздрібні CBDC – повноцінна заміна звичайній валюті, яку можна використовувати для оплати товарів та послуг, зберігати на банківському рахунку тощо.

Однією з перших країн, де розпочалась практика впровадження CBDC, є Швеція. Основною передумовою цього стало вкрай низьке використання готівки (на неї припало лише 5% усіх платежів домогосподарств, тоді як банківськими картками платили 60%). Тестування «цифрової крони» (e-krona) розпочали у 2017 році. У 2020 році центробанк розпочав пілотну стадію.

Національний банк України також успішно протестував «цифрову гривню» (e-hryvnia) протягом чотирьох місяців 2018 року. У ході пілотного проекту НБУ випустив 5443 електронні гривні, які були задіяні на 79 гаманцях на смартфонах. Гаманці можна додатково поповнити через платіжну систему «Український платіжний простір», інтегровану в платформу CBDC. Користувачі могли переводити цифрові гроші між гаманцями, поповнювати баланс мобільних номерів оператора LifeCell та робити благодійні пожертви [2].

2. Оптові CBDC. Ця валюта призначена для обмеженого користування банками. Сфера використання оптових CBDC обмежена сферами міжбанківських

операцій, розрахунків з переказів, операцій клірингу та міжнародної торгівлі (де банки найчастіше виступають гарантами з операцій).

Серед країн, які випробовують випуск оптових CBDC варто відзначити проект ЄЦБ та Банку Японії (Project Stella), Банку Канади (Project Jasper), Грошово-кредитного управління Сінгапуру (Project Ubin), а також Гонконгу та Таїланду [3].

Мабуть, найбільш популярною зараз є практика запровадження цифрового юаня. У 2020 році одразу в кількох містах Китаю розпочався пілотний експеримент з оплати «цифровим юанем» невеликих покупок жителями у сфері громадського харчування, торгівлі та освіти. Також цифровий юань планують використовувати для великих комерційних угод та у сервісі таксі.

Отже, розвиток CBDC – є однією з найважливіших тенденцій у монетарній сфері, яка радикально змінить світ грошей у найближче десятиліття. Випуском цифрової валюти буде займатися виключно центробанк і, отже, цінність валюти ґрунтуватиметься на довірі населення до центрального регулятора, фінансової системи та економіки загалом. Цифрова валюта обертатиметься в рамках дворівневої монетарної системи: центральний банк ↔ банки, банки ↔ організації та приватні особи.

CBDC можуть використовуватись для розрахунків усередині країни або для транскордонних платежів. Відповідно, модель цифрової валюти може передбачати роздрібні та оптові CBDC та можливості доступу для резидентів чи нерезидентів. Більшість пілотних проектів розроблено саме для внутрішнього використання. ЄЦБ, центробанки Іспанії, Франції, Нідерландів та Східно-Карибський центральний банк, навпаки, фокусуються на транскордонному використанні цифрових валют.

Список використаних джерел:

1. Central Bank Digital Currency Tracker (2023). <https://www.atlanticcouncil.org/cbdctracker/>.
2. Аналітична записка за результатами пілотного проекту "Е-гривня". URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/pXFPBARsHQjfnAV>.

3. Olive M. What Is Retail Central Bank Digital Currency?. *Consensus*. June 8, 2020. URL: <https://consensus.net/blog/enterprise-blockchain/what-is-retail-central-bank-digital-currency>.